

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 150/2018 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen turvapaikanhakijoiden oikeusturvasta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Anders Adlercreutzin /r ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 150/2018 vp:

Yhtyykö ministeriö asiantuntijoiden arvioon siitä, että muutokset ulkomaalaislakiin ovat heikentäneet turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa,

noudatetaanko Maahanmuuttovirastossa menettelyjä, joissa käsiteltävien päätösten määrää, laatua ja negatiivisten päätösten osuutta mitataan ja arvioidaan työntekijöiden työsuoritusta arvioitaessa,

kun turvapaikanhakijoiden oikeusavun saantiin tehdyt muutokset ovat saaneet laajaa kritiikkiä ja turvapaikanhakijoiden oikeussuojan tarve on erityisen korostunut säilöönottoa ja maasta poistamista koskevissa tilanteissa, niin onko ministeriössä seurattu tilannetta ja onko huoli oikeusturvan tason heikentymisestä hallituksen mielestä perusteltu,

onko ministeriön mielestä havaittavissa ongelmaa, jossa julkista oikeusapua ulkomaalaisasioissa tarjoavien avustajien määrä ei pysty vastaamaan merkittävästi kasvaneeseen kysyntään ja

kun julkisuudessa on puhuttu myös epäasiallisista oikeusavustajista, jotka käyttävät hyväksien palkkiojärjestelmää, niin onko tämä huoli ministerin mielestä perusteltu ja mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä varmistaakseen oikeusavun laadun?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Samansisältöisiin kysymyksiin KK 317/2017 ja KK 65/2018 on vastattu 17.8.2017 ja 23.3.2018.

Kansainvälistä suojelua hakevien oikeusavun riittävyttä, laatua ja oikeusturvan toteutumista selvitetään parhaillaan valtioneuvoston yhteisen selvitys- ja tutkimustoiminnan (ns. TEAS) puitteissa. Tutkimusta johtaa Helsingin yliopiston kriminologian ja oikeuspolitiikan laitos ja sen tekemiseen osallistuu muun ohella Siirtolaisuusinstituutti. Johtopäätöksiä ulkomaalaislain muutosten vaikutuksista turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan voidaan tehdä selvityksen edetessä.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 150/2018 vp

Turvapaikka-asioissa Maahanmuuttoviraston tehtävä on tutkia, onko henkilö hengenvaarassa tai vakavien oikeudenloukkausten vaarassa kotimaassaan ja tehdä tutkinnan perusteella itsenäisesti turvapaikkapäätöksiä, jotka perustuvat lakeihin ja Suomea velvoittaviin ihmisoikeussopimuksiin. Virastolla ei ole esimerkiksi tiettyjä prosentuaalisia tavoitteita hylkääville ja myönteisille päätöksille, vaikka Suomen hyväksymisprosentteja myös suhteessa muihin Euroopan maihin seurataan. Viraston työtä on viime vuosina ollut virtaviivaistettava ja kehitettävä täysin uudessa ja poikkeuksellisessa tilanteessa, kun turvapaikanhakijoita saapui Suomeen moninkertainen määrä edellisiin vuosiin verrattuna. Tehokkuus päätöksenteossa on myös asiakkaan etu, kun turvapaikanhakija ei joudu odottamaan päätöstä vuosia. Hallintolaki velvoittaa viranomaista tulokselliseen toimintaan ja päätösmäärien seuranta on osa työnjohtamista. Virastolle on asetettu määrälliset tavoitteet, joista on johdettu jokaiselle tulosalueelle ja tiimille sekä yksittäisille työntekijöille omat tavoitteensa. Tulostavoitteissa ei kuitenkaan määritellä sitä, kuinka monta kielteistä tai myönteistä päätöstä on tehtävä. Lukumääräisten tulosten lisäksi seurataan työn laatua sekä päätösten oikeellisuutta ja myös näillä seikoilla on vaikutusta työntekijöiden työnsuorituksia arvioitaessa.

Turvapaikanhakijoiden oikeusapuun tehdyt muutokset koskivat oikeusapua antavan lakimiehen kelpoisuutta ja julkisin varoin kustannetun avustajan osallistumista turvapaikkapuhutteluun. Oikeusapu turvapaikanhakijoille määräytyy oikeusapulain mukaan samoilla periaatteilla kuin muissakin asiaryhmissä. Hallintovaiheessa oikeusapua antavat pääsääntöisesti julkiset oikeusavustajat ja tuomioistuinvaiheessa näiden lisäksi yksityiset avustajat. Muutosten vaikutuksista tehdään selvitystä kuten yllä on kerrottu. Muutokset eivät koskeneet säilöönotto- tai maastapoistamistilanteita. Näissä tilanteissa turvapaikanhakijoille annetaan oikeusapua edelleen oikeusapulain mukaan kuten muillekin asiakkaille.

Vuosien 2015-2017 aikana noin 28650 turvapaikanhakijaa on hakenut julkisin varoin kustannettua oikeusapua. Määrä oli korkeimmillaan vuonna 2016, jolloin oikeusapua hakeneita oli 15383 ja viime vuonna vastaava luku oli 4366. Lähes kaikille (99,18 %) on annettu myönteinen oikeusapupäätös. Avustajien määrä on vastannut näiden lukujen valossa kysyntään. Valtion oikeusaputoimistoissa on lisätty resursseja ja siltäkin osin kysyntään on pystytty vastaamaan. Vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä hakijoita on ollut vähemmän kuin 2017 vastaavana aikana. Tässä vähenevän kysynnän tilanteessa tarjontaa näyttäisi edelleen olevan riittävästi.

Palkkiojärjestelmän hyväksikäyttöön voi maksupäätöksen tekijä puuttua olipa kyse tuntiperusteisesta tai asiakohtaisesta palkkiosta. Palkkiosta säädetään valtioneuvoston asetuksessa oikeusavun palkkioperusteista. Jos avustaja ei ole tehtävässään noudattanut hyvää asianajajatapaa tai osoittanut riittävää ammattitaitoa tai huolellisuutta ja hän on sillä tai muulla tavoin tarpeettomasti pitkitänyt oikeudenkäyntiä taikka asian hoitamisessa on muutoin havaittavissa avustajasta johtuvia laiminlyöntejä tai puutteita, voidaan palkkiota alentaa. Tämä koskee myös asiakohtaista palkkiota.

Huoli epäasiallisesti toimivista avustajista on perusteltu. Se on otettu vakavasti ja se on ollut yksi syy vuoden 2016 muutoksiin. Jo tuolloin tietoon tuli monilta tahoilta epäilyä epäeettisestä toiminnasta. Ulkomaalaislakiin tehdyn muutoksen jälkeen avustajana voi toimia vain julkinen oikeusavustaja, asianajaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja. Näiden kaikkien toimintaa valvoo

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 150/2018 vp

Suomen Asianajajaliiton yhteydessä toimiva riippumaton valvontalautakunta ja valvontayksikkö. Tämän ammatillisen valvonnan tarkoituksena on oikeudellisen palvelun laadun varmistaminen. Kantelun valvontalautakunnalle voi tehdä yksityinen kansalainen mutta myös esim. tuomioistuin, jos se havaitsee, ettei avustaja toimi hyvän asianajajatavan mukaisesti.

Oikeusavun laatua seurataan myös jatkuvasti asiakaskyselyllä ja avustajien itsearvioinnilla.

Helsingissä 14.5.2018

Oikeusministeri Antti Häkkänen